

Testo digitalizzato da www.torah.it nel 2010
Tutti i diritti sulla digitalizzazione riservati

Testo sacro.
Stampare solo per conservarlo.

Eliminare esclusivamente in ghenizà

IL PENTATEUCO

VOLGARIZZATO E COMMENTATO

DA

SAMUEL DAVID LUZZATTO

PADOVA
1874

51
PARASHAT VEZOT HABERACHÁ

Torah.it

XXXIII

(1) Questa poi è la benedizione, che Mosè, l'uomo di Dio, diede, avanti di morire, ai figli d'Israel. (2) Egli disse: Il Signore è (qui) venuto dal Sinai; luminoso è (qui) comparso in favore di essi, (venuto) dal Seir; folgoreggia (venuto) dal monte Paràn; è venuto per essi da Miriadi di (luoghi) santi; dalla destra [dal mezzodi, v. Es. XXVI. 18] di questa pendice [vale a dire: Dio per benedire il suo popolo è qui venuto, lasciando Sinai, Seir, Paràn, situati al sud di questo colle e tant'altri monti, per la loro altezza riputati santi]. (3) Anzi egli tiene al suo seno i popoli [le tribù israelitiche]; essi tutti, a lui sacri.... tu li tieni nella tua mano [qual oggetto carissimo]; ed essi stanno prostesi a' tuoi piedi, per ricevere le tue parole. (4) (E dicono): La legge imposta a noi da Mosè è ereditaria (per noi) congrega di Giacobbe. (5) Così Jesciurun ha (già) un Re, radunatisi i capi del popolo, unanimi le tribù d'Israel [cioè: avendo il popol tutto, co'suoi capi, accettata

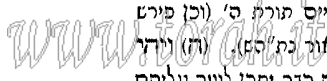
ארץ, וכן כאן מיימינו אשדת. מלת דת איכנה לשון עברי, ואף לא לשון ארמי, אלא לשון פרכי. העעמים הם מסכמיים תמיד עם הקרי, וכלן הקרי הוא אש דת צמחי מלות, לפיכך היה מן ההכרח שיהיו העעמים בלתי מסכמיים עם פירושי. אשדת צת"ו בלי סמיכות, כמו עזרת וזר, חכמת ודעת, וזולתם. (ג) אף חבב עמים: חבב מלשון צקני (איוב ל"א ל"ג) שעכנו צקיקי, והכוונה נושא צקיקו דרך חנה, ואולי מזה לשון חנה. עמים, הם השבעים. כל קדושיו: כל קדושי ה' שהם העמים (השבעים) זוכה, שהם כלם קדושים, הם צדק, סימן אהבה, כמו והיית עטרת תפארת צד ה' וכנף מולכה בכף אלהיך (ישעיה ס"ג ג'). והם תבו רגליך: תבא צארוי שלחן, והפעל מורה בלשון ערבי ישעיה אל השלחן, והכוונה: הם יושבים לפניך כמסובין על השלחן, לקבל דבריך וברכותיך אשר תברכם, כאדם היושב אל השלחן ומנפה למזון. (ד) תורה צוה לנו משה: כך הם אזורים, כלומר הם מקבלים עליהם לקיים תורה ה' (וכן פירש רא"י, וכן הוא בתרגום ירושלמי). מורה (לכו) קהלת יעקב (באור כת השם) (ה) וירד בישרון מלך: מואחר שהם אזורים תורה צוה לנו משה, הנה כבר יתכן לוור עליהם

לג

נד (א) וזאת הברכה אשר בך משה
 איש האלהים את בני ישראל לפני מותו:
 (ב) ויאמר יהוה מסיני בא וזרח משעיר למו
 הופיע מחר פארן ואתה מרכבת קדש
 מימינו אשדת למו: (ג) אף חבב עמים כל-
 קדשיו בירך והם תבו רגליך ישא מדברתיך:
 (ד) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב:
 (ה) ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם

(ב) ה' מסיני בא: הטעם ה' נגלה עלי כאן כדי שאברך את ישראל, והנה ברבותי מפי עליון. ואמר שצא מסיני שהוא המקום שנגלה עליו תפלה, וצבאו לכאן, הנה כבודו זרח ומופיע משעיר ופארן שהם בין הר סיני והר נבו, וצא למו, בשביל ישראל, כדי לברכם. מימינו אשדת: מיימין לאשדת הסכמה הזאת שהיא משה עומד אז בתחתיתה. ועם זכירת מיימין, כי סיני ושעיר ופארן כלם לדרום הר נבו, והדרום נקרא מיימין, והלפון נקרא שמאל. ואין הכוונה כלל על מתן תורה, שאם כן היה לו לומר אל סיני, לא מסיני. אשדת כתוב מלה חדש, והוא מן אשדות הסכמה, וי"ו מיימינו הוא על דרך צנו בעור, והיתה מתחלתה וי"ו הכנוי, על דרך מטעם שלשמה (שהוא על דרך לשון ארמי, שמה די אלהא, אלהסון די שדרך מישך), ובמשך הזמן נשכח עיקר הוראתה, וזורה להיות אות כוספת, לפיכך מנאכזה גם אצל שם שהוא לשון כקנה, כגון מימו

(*) כתוב מד וקרי תרין.

la Legge, esso è oramai una nazione organizzata, sotto l'impero della Legge, ossia di Dio, ed è degno d'essere benedetto]. (6) Viva Ruben, nè mai perisca; e la sua gente formi numero (di per sè). (7) E per Giuda disse quanto segue: Ascolta, o Signore, la voce [le preci] di Giuda, e fallo rientrare appo la sua gente [cioè incolume e vittorioso, dopo la pugna]. Le sue mani saranno il suo difensore, e tu sarai il suo soccorso contro i suoi nemici. (8) E per Levi disse: i tuoi Tummim ed Urim appartengono a quel piissimo uomo, cui mettesti alla prova in Massà, e contro del quale ti mostrasti litigioso alle acque di Merivà [Mosè rimpiange il fratello, e lo giustifica, in quanto che il sasso non era stato battuto da lui, ma da Mosè, al quale Aronne era subordinato, e non poteva opporsi]. — (9) Quelli [i Leviti], che seppero trattare padre e madre quasi persone non mai vedute, i fratelli e i figli quasi non mai conosciuti, ubbidendo soltanto al tuo comandamento, e serbandosi fedeli al tuo patto [Esodo XXXII, 27-29]; (10) Quelli insegneranno i tuoi statuti a Giacobbe, e

(ישעיה י"ט ב'), והנה רב הוא כאן כמו שם דבר, ולפיכך בא בלשון יחיד, אע"פ שידיו לשון רבים, כאילו תאמר ידיו מנין לו, על דרך ורחמים משקל לו (תנחומי א' י'). ועור מצריו תרדו: יהודה יהיה מושיע ורב לעמו, ואתה ה' תהיה עזר לו (ליהודה) להגילו מצרים. (ח) אשר נסיתו במסה: משה מתרעם על מות אחיו אהרן על לא פשע, עיני אהרן גר עמוד כ"ב, ועיני רש"י, והוא מר"ל בספרו. והתאמר הזה אי אפשר שיגא מפי אדם אחר, זולתי משה אחי אהרן, וכל שכן שלא יתכן שיאמרו אדם מאומה לאהרן כמה דורות. והנה המקום אשר בו נגזרה גזרה על משה ועל אהרן לא נקרא משה אלא מריבה, ומכה הוא עוקם הגור הראשון (שמות י"ז ז'), כראש כי משה דרך הלכת השיר הוסיף כאן למו מריבה שם משה. ואולי כבוד יותר לפרש אשר כפינו נמסה על הגור הראשון, והטעם נמסה נסית אותו ועמד בנסיון ולא יכלת להענישו, וע"כ קורא לריב עמו במריבה ועכשת אותו. והלא אהרן לא נזכר כלל בגור הראשון, אין זו קושיא, כי אע"פ שלא נזכר, הנה אהרן היה תמיד עם משה. ותלמידי יהודה אריה לזאטו מוסיף כי לכך הקדים להלץ בעד אהרן, מפני שהיה רועה לשבח את הלויים בענין העגל (התאמר לחצו ולתור לא ראיתו), והיה אפשר לבעל דין לטעון ולומר והלא אהרן ראש הלויים עשה את העגל, לכך הקדים והזכירו לשבח. (ט) האומר: חוזר ללוי, כי שמרו: אלא שמהו כדרך

יחד שבטי ישראל: (ח) יהי ראובן ואלים ויהי מתיו מספר: ס (ח) וזאת ליהודה ויאמר שמע יהוה קול יהודה ואלעמו תביאנו ידיו רב לו ועור מצריו תהיה: פ שני (ח) וללוי אמר תמיד ואוריד לאיש חסידך אשר נסיתו במסה תריבהו עלמי מריבה: (ט) האמר לאביו ולאמו לא ראיתו ואת אחיו לא הפיר ואת בנו לא ידע כי שמרו אמרתך ובירתך ינצרו: (י) יורו משפטך

יש בהם מלך בהסכמות ראשי העם והעם כלו. ויהי על ישראל לולך איכו אומר (כמו והיה ה' לולך על כל הארץ), אלא ויהי ציטרון וולך, והיא מליכה אמורה בנחיתת התועלת הנמשכת מוכה, כמו הולך אין כך אם יועלך אבד (ויכה ד' ט'), וכן ציונים ההם אין מלך ציטרון. והנה עתה נהיות בהם מלך, והם עם מסודר בהסגנה ככונה שהסכימו בה כלם, ראויים הם לנרכה. (ח) ויהי מתיו מספר: שיהיו נמשכים בפני עצמם, מפני רבויים ונבחרתם, ולא יהיו מפלים לשבח אחר; ואולי כאן רמז לשמיעון, שיהיה טפל לשבח יהודה, ולפיכך לא הזכירו. (ח) ואל עמו תביאנו: בשלום מן המלחמה, כעם אשר יגא לפנים ואשר יגא לפנים, ואין הכוונה לאחר הגלות כדעת האפמחן וגוי, שאם כן היה לו לומר ואל ארבו (לא ואל עמו) תשיבו (לא תביאו). ואם היה כדבריהם שהנרכות האלו נכתבו ציוני גלות בבל, איך האריך כל כך בנרכות יוסף יותר מכל שאר השבטים? והלא אז כבר היה שבת יוסף אובד בארץ אשור. ואם היה הכותב מירבעם ואילך, איך היה ששבת כל כך לוי, ושבת עם זה גם יוסף שהיה שוכחו? כי הכתוב והלויים הוכרחו להתרחק מעשרת השבטים (דברי הימים ב' י"ג ט'). ובתאמר ידיו רב לו, מלת רב משרש ריב, כמו ושלח להם מושיע ורב והגלים

(*) ר' בקען.
(*) ציטו קרי.

la tua Legge ad Israel; porranno il profumo sotto le tue nari, e gli olocausti sul tuo altare. (11) Benedici, o Signore, i suoi averi, e sii propizio all'opera delle sue mani; ferisci ai lombi i suoi avversarij, ed i suoi nemici in guisa che più non si alzino. (12) Di Benjamin disse: Prediletto del Signore, riposa tranquillo sopra di lui; (il Signore) lo ripara in ogni tempo, e quegli dimora tra' suoi omeri [quasi bambino sul materno seno]. (13) E di Giuseppe disse: Benedetta dal Signore è la sua terra, pel prezioso bene celeste, la rugiada, e per (le acque del)'imogiacente abisso. (14) E per le preziose derrate solari [annue], e pei preziosi prodotti lunari [mensili]. (15) E per quelli delle vette degli antichi monti, e pei preziosi prodotti degli alti colli. (16) E per quelli della terra e di quanto è in essa, e pel favore di Lui ch'ebbe sede sul monte dei rovi [il Sinai]. Verranno [tutte queste benedizioni] sul capo di Giuseppe, sulla testa di lui ch'è il distinto tra'suoi fratelli. (17) Egli è un maestoso primogenito toro, fornito di corna da Reèm, colle quali cozza simultaneamente popoli di lontane contrade. E sono le miriadi d'Efraim, e sono le migliaja di Manasse [Giuseppe, primogenito della moglie prediletta di Giacobbe, ebbe dal padre il privilegio di formare due tribù; e ciò è qui espresso sotto

הדמיון והקורבה הזאת כראש לי שהיא כנראה על מה שנאמר שנת בנימין זכור במלכות בית דוד ובעבודת ה', ולא התקצר לעשרת השבטים עם ירבעם; ולא הזכיר זה אצל שבע יהודה, כי לא לדקה תמצא להם כל כך, ונאמר שהיה דוד מושפחם, והנה בנין טעם סדר השבטים נפרשה הזאת: פתח בראובן להיותו הנכבד, ואח"כ השבטים אשר באו עמו עם דוד, והם יהודה לוי ובנימין, אח"כ יוסף ראש עשרת השבטים, ואח"כ השאר. ותלמידי משה"רר אזכרהם הי גרעו אומר כי אולי הזכיר לשונות קצת וגעגועין אצל בנימין להיותו בן זקונים וילד געגועים ליעקב. (יד) וממנו גרש ירדום: היוצאים כל מדש, לא שהיה מנשלם, שא"כ אין טעם לרבי ירמיהו. גרש, כ"ל כמו הפוך אג"ר נהמה. (טז) ורצון שכני סנה: האל אשר שכן על ההר הנקרא על שם הסנה, והוא סיני (רמ"ב), ואין לפרש על שנגלה למשה בסנה, כי אז לא שכן האל בסנה, רק כרגע נגלה בו. טעמי התצות האלה משוברים, ונריך להגיה ורצון שכני, וכן מלאתי אח"כ בכ"י על קלף עם תרגום שכתב קודם שכתב"עתי. (יז) ובכבוד שורו הדרר לו: בכור שורו איננו יהושע, כי כאן הוא אומר כי השור הזה הוא בעל

www.keneset.org

ליעקב ותורתך לישראל ישימו קטוריה
 באפך וכליל על מזבחך: (יא) ברכ יהוה חילו
 ופעל ידיו תרצה מחין מתנים קמיו ומשנאיו
 מן יקומו: ס (יב) לבנימן אמר ירד יהוה
 ישכן לבטח עליו חפף עליו כל היום ובין
 בתפיו שכן: ס שלישי (יג) וליוסף אמר
 מברכת יהוה ארצו ממנו שמים ממל
 ומתהום רבצת תחת: (יד) וממנו תבואת
 שמש וממנו גרש ירחים: (טו) ומראש הררי
 קדם וממנו גבעות עולם: (טז) וממנו ארץ
 ומלאה ורצון שכני סנה תבואתה לראש
 יוסף ולקדקד נזיר אחיו: (יז) בכור שורו הדרר
 לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח יחדו

כי שלכנו לא. (יא) ברכ ה' חילו: מתוך שהזכיר הקרבנות, שהיו לכלל האומה, התפלל על כלל העם, כלומר על ידי הקרבנות יתברכו במקניהם (חילו) ובפרי אדמתם (פעל ידיו) ויכללו מן האומים. חילו ופעל ידיו של יעקב וישראל, לא של לוי, כי לא היה ללוי חיל, ולא היו ללוי קומים וטובאים. ופעל ידיו תרצה, אין הכרח שידבר בקרבנות, כי מלאנו שרש רצה שאינו מדבר בקרבנות, ובפרט בכל הפרשה הזאת מלאנו שרש רצה קרוב לענין ברכה, עיין פסוק י"ו כ"ג. כ"ד. (יב) לבנימין אמר ירד יהוה:

(*) קמו בז"ק.

L'emblema di due poderose corna, che si diramano dalla testa d'un maestoso toro]. (18) Ed a Zevulùn disse: Godi, Zevulùn, nel tuo uscire (alla guerra); e tu, Issachàr, ne'tuoi padiglioni [allude all'indole pacifica e paziente di questa tribù, v. Genesi XLIX. 14, 15]. (19) Invitano le (loro) genti al (sacro) monte, e colà fanno pii sacrifici; perciocchè succhiano le dovizie del mare, e i tesori sepolti nell'arena [cioè arricchiranno per la vicinanza del mare, trafficando coi Fenicj, v. Genesi XLIX. 13]. (20) E per Gad disse: Benedetto quel (Dio) che allarga (i confini di) Gad! Stassi (Gad) coricato qual leonessa, e (repentinamente alzandosi) sbrana braccio e testa. (21) Egli si elesse le primizie [della conquista, cioè le terre di Sihhòn e d'Og, alle quali il nome di primizie conviensi anche nel senso di primario e nobile], poichè ivi è [sarà] il campo del legislatore, sepolto [ultimo sfogo del dolore di Mosè, condannato a morire fuori della Cananea]; indi marciò nelle prime file del popolo, ed agì con quella giustizia, e dietro quelle norme, ch' il Signore gl' impose. (22) E per Dan disse: Dan è un giovane leone, che si slancia giù dal Basciàn. (23) E per Naftali disse: Naftali abbonda del (celeste) favore,

שם זבולן עם חרף כפשו למות (רא"צע). כי לשון יניחה מורגל צענין המלחמה, ולא צענין ההליכה צים. ואע"פ כן המקרא שאחריו מדבר בסחורה צים, אבל אין כראה שידבר בזכויות, כי איכנו טמונה בחול, אבל מן החול יעשו אותה. ואולי (כדעת רא"ז) מדבר בכסף חשב ואזנים טובות הכמנאים בחול ובמעיי הארץ, ודרך ים יעשו לארץ ישראל. (בא) וירא ראשית לו: ענין בקירה, כמו כי ראיתי צבניו לי מלך, ואתה תחזה מכל העם. חלקת פחוקק: אין הכוונה על קבורת משה, כי נבו בתלק ראובן, לא בתלק גד, רק הפירות כדברי רא"צע והעד כי כתוב, צערי גד שהיו ערי מצר (במדבר ל"ב ל"ו), ואין לומר שהם נבו אותן ועשו אותן ערי מצר כי זו מלאכה ארוכה היא ולריבה ימים ואנים, אבל כראה שחזרו לננות מה שבהם באותן הערים שהיו כבר ערי מצר. היה ראוי להטעים נדקת ה' עשה, עשה עם ישראל נדקת ה' ומשפטיו, כלו' הנדקת והמשפטים שנה אותם ה', וב"הט חולי פירשו (כאנקלוס) על משה. ועתה (שנת תר"כא) כ"ל כי חלקת פחוקק כאמר על קבורת משה, וכפון כאמר על משה, ובפן הפסוק חזר לגד, עיין תרגומי. (בג) ים ודרום ירשה: לא שפתחו מערצות דרוניות כי היתה צפון ולא היתה לא צפונה ולא במערב ולא באמצע, אבל נכחי שהיה הירדן למזרחו, אמר לו שירש לגד מערב, שם המלחמה.

www.italian.org

אפסי-ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה: ם רביעי (יד) ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך: (ט) עמים הר-יקראו שם יזבחו וזבחי צדק כי שפע ימים יזקו וישפני טמוני חול: ם (כ) ולגד אמר ברוך מרחיב גר כלביא שכן וטרף זרוע אף-קדקד: (כא) וירא ראשית לו כי-שם חלקת מחקק ספון ויתא ראשי עם צדקת יהוה עשה ומשפטיו עם-ישראל: ם המישי (כב) ולדן אמר דן גור אריה יזנק מן-הבשן: (כג) ולנפתלי אמר

קרני ראש, והקרנים הם רבבות אפרים ואלפי מנשה, והדבר ברור שאין זה כופל על יהושע, אלא על שנת יוסף כולו; כי אמנם יהושע לא עשה מלחמותיו על ידי אפרים ומנשה בלבד, אלא על ידי ישראל כולו. על כן כראה לפרש כבור שורו הדר לו, הוא יוסף שהוא דומה לכבור שור, הדר לו וקרני ראש קרניו. ודוגמתו וסלעו מונגור יעבור (ישעיה ל"א ט'), אשר שהיה דומה לסלע תקיף, יעבור מיראה ופחד. והרי זו מליצה כהוגה, להפריד התכונה מהכנושא אותה, ולומר מעלתו, כבודו וגדולתו של פלוני והכוונה: פלוני שהוא צעל מעלה וכבוד וגדולה: ודומה לזה בשאר לשונות חז"ל. S. M. — S. E. — V. E. — V. S. ולין הפרא בין המליצות האלה ומליצת כבור שורו, וסלעו מונגור יעבור, אלא שמעלה וגדולה ותפריהם הם שמות המקרה המורים מתחלתם על תכונה מן התכונות, אבל סלע וכבור שור הם שמות דברים המורים על גופים ידועים, ורק כשהאלה שריית יורו על תכונות ידועות, כי כבור שור יורה על הכת, והסלע יורה תכונת המקום אשר לא יוכל איש לנא שם. (יד) שמח זבולן בצאתך: על

(*) קמ"ז ב"ק.

ed è ripieno della benedizione del Signore (che gli dice): Fa conquiste all'occidente ed al mezzodì. (24) E per Ascèr disse: Benedetto, più degli altri figli, Ascèr! Sia il più favorito tra'suoi fratelli, e tuffi nell'olio il suo piede. (25) Di ferro e rame è la tua chiusa [le tue terre saranno sicure, quasi fossero circondate da un muro di ferro]; e quanto la tua vita, altrettanto durerà la tua tranquillità. (26) Non havvi pari a Dio, o Jesciurùn [o: al Dio di Jesciurùn]. Egli cavalca i cieli (per venire in tuo ajuto, e coll'alta sua potenza (vien giù) sulle nubi. (27) Tua difesa al di sopra è Iddio eterno, e qui basso (hai a tuo sostegno) braccia eterne [cioè lo stesso Iddio]. Egli scaccia d'innanzi a te l'inimico, e (ti) dice: Distruggi. — (28) Sì, Israel avrà sede tranquilla, isolata la sorgente [la progenie] di Giacobbe, in un paese di grano e mosto; ed il cielo anch'esso gli stillerà la rugiada. (29) Te beato, Israel, chi ti pareggia? O popolo salvo nel Signore, il quale è il tuo difensore, e la tua spada vittoriosa. I tuoi nemici smentiranno sè stessi verso di te [cioè: perderanno l'usato valore], e tu sui loro siti elevati camminerai [espugnerai le loro fortezze].

מ"ה), ברב עזך יבאש לך אויבך (ס"ו ג'), משכאי ה' יבאשו לו (פ"א י"ו). והנה קצת מן המפרשים פירשו המליצה הזאת מענין כמימות ורוחן (עיין רד"ק שרש כמש, ורא"ב צע בתהלים פ"א י"ו); ופירושו זה לא יועיל צאתם שצאו בפועל, וגם צאתם שצאו בפועל והתפעל יקשה, כי מלאכו ענין הכמימות צנכין הקל, ובשרי כמש משמן (תהלים ק"ט כ"ד) ומה מוקום עוד לכפעל והתפעל? וכי האויבים יעשו עמם כמזוים וריים ברובם? כי מלת לו בלתי מתפרשת יפה — ורוב המפרשים והמורגמים פירשו כמשמעו ענין כמש וכזו, ואמרו שהכוונה יסתירו שצאתם ויחניפו לך מפני היראה; וזה צעני פירוש מוגנה מאלד, כי ברבות ה' דרכי אש גם אויביו יגלים אתו, אבל שיחניפו לו, ובקרבם ישמו ארצם, אין זו צרכה; ויותר הוא מוגנה במקראות האמורים כלפי האל, כי איך יתכן לומר כי משכאי ה' יחניפו לו? אם כהתל צאכט יתלו בו? — לפיכך כראה לי כי המליצה הזאת היא לשון מושאל, וענינה: לא יהיו מה שהיו מלפניו, כי תאחד מהם גבורתם, צאופן שבעיניהם עתה יבאשו מעיניהם הקדומים, כאלו אי אפשר שהם עשו הגבורות המופרות עליהם, וכאלו הם צעלום יבאשו בפניהם את עצמם, ויאמרו לך איכנו אותם שהיו מפורסמים בגבורתם. וכיולא צוה בשון ברפת אויבים se démentir. וגם מן המקראות הזכורים למעלה מלאכו שרש כמש בהוראה הזאת המושאלת, והוא (תנזקק ג' י"ו) כמש מעשה זית, ויפה פירש ראב"ע: כאלו לא היה

www.ancientbooks.com

נפתלי שבבער צון ומלא ברכת יהוה ים ודרום ירשה: ס (כד) ול אשר אמר ברוך מבנים אשר יהי רצוי אחיו וטבל בשמן רגלו: (כה) ברזל ונחשת מנעלך וכימך דבאך: (כו) אין כאל ישראל רכב שמים בעזרך ובגאותו שחקים: ששי (כו) מענה אלהי קדם ומתחת זרעת עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד: (כז) וישכן ישראל בטח פדל עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמי יערפו טל: (כח) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביהוה מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו איביך לך ואתה על במותימו תדרך: ס שביעי

ומש יוכל להתפשט גם לדרום נארץ פלשתיים. (כד) ברוך מבנים אשר: ברוך יותר משאר בניו, ואמר כן מפני שהזכירו אחרון. יהי רצוי אחיו: הרצוי לאל יותר מכל אחיו, והוא פירושו ברוך מבנים. רצוי אחיו, כמו גדול בניו, לעיר אחיו, ואין ענינו רצוי לאחיו. (כה) ברזל ונחשת מנעלך: ארץ תהיה שומרה, כאלו היא כעולה במנעולי ברזל ונחשת. וכימך: כל יומך, כל הימים. דבאך: הסקט שלך. בשון ערבי. (פסיפער וראו) (כו) רוכב שמים בעורך: הרוכב בגאותו שחקים, הוא בעורך. (כז) מעונה אלהי קדם: אלהי קדם הוא לך למעון ולמחסה מלמעלה (ראב"ע), והוא ג"כ זרועות עולם לתמוך אותך מתחת. (כח) ויכחשו איביך לך: המליצה הזאת מלאכוס במקומות, כאן צנכין כפעל, ובשמואל (ב' כ"ב מ"ה) בני ככר יתכשו לי, צהתפעל, ובתהלים מלאכוס של פועים בפועל, בני ככר יבאשו לי (י"ח

XXXIV

(1) Indi Mosè sali dalle pianure moabitiche sul monte Nevò, in cima del Pìsgà, ch'è dirimpetto a Gerico; ed il Signore gli fece vedere tutt' il paese: il Galaad, sino al Dan. (2) E tutto Naftali, e la terra d' Efraim e di Manasse, e tutta la terra di Giuda, sino al mare occidentale [mediterraneo]. (3) Ed il paese meridionale, e la pianura (del Giordano), la valle di Gerico, città delle palme, sino a Ssoàr. (4) Ed il Signore gli disse: Quest' è la terra che giurai ad Abramo, ad Isacco ed a Giacobbe, con dire [a ciascheduno di essi]: « La darò alla tua progenie. » Te la feci vedere co' tuoi occhi, ma colà non passerai. (5) E Mosè servo del Signore morì colà nel paese di Moàb, per volere del Signore. (6) E lo seppellì nella valle, nel paese moabitico, rimpetto a Bet Peòr; e nessuno, sino a quest' oggi, ha saputo (ove fosse) la sua sepoltura. (7) Mosè aveva quando morì cento vent' anni; non erasi oscurata la sua vista, nè era sparita la sua freschezza. (8) E i figli d' Israel piansero Mosè nelle pianure di Moàb

זאת בתולדתו. והכס הסוראה הזאת משפטה להאמר צנכין התפעל (כמו צלשן נרפת se démentir), או צפעל, וכמו זר יקצצ היתה כאמרת גם צפעל, ווכל מקום אין זה צלמח דבר זר וקדש, כי כבר מלאנו פיעל בא צמקום התפעל, כגון פתח הסודר, והכוונה פתח את עצמו, לא פתח אזכך (שעיה מ"ח ק') לא פתח את עצמה, ולבו רקק ויוכי (שעיה כ"ט י"ג) כתרוממו, אף כאן כקש את עצמו מעשה את, בני כבר יכשו עצמם לי.

(1) ויקבור וכו': כלו נקבר צנכין ה' דרך כס בלא קיבור. (2) וירחמו ימיו בתי אביל משה: הכוונה שנתעכבו גם ולא כשבו מערבות מואב, עד ששלו ימי אבילו

לר

(א) ויעל משה מערבת מואב אל-הר
 נבו ראש הפסגה אשר על-פני ירחו ויראהו
 יהוה את-כל-הארץ את-הגלעד עד-הדן;
 (ב) ואת כל-נפתלי ואת-ארץ אפרים ומנשה
 ואת כל-ארץ יהודה עד הים האחרון: (ג) ואת-
 הנגב ואת-הכפר בקעת ירחו עיר התמרים
 עד-צער: (ד) ויאמר יהוה אליו זאת הארץ
 אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב
 לאמר לזרעך אתנהה הראיתך בעיניך
 ושמה לא תעבר: (ה) וימת שם משה עבד-
 יהוה בארץ מואב על-פי יהוה: (ו) ויקבר
 אתו בני בארץ מואב מול בית פגור ולא-
 ידע איש את-קברתו עד היום הזה: (ז) ומשה
 בן-מאה ועשרים שנה במתו לא-כהתה עינו
 ולא-נס לחת: (ח) ויבכו בני ישראל את-משה

per trenta giorni, e (si trattennero colà sinchè) si compie-
rono i giorni del pianto del lutto di Mosè. (9) E Giosuè figlio
di Nun era pieno di spirito di sapienza, poichè Mosè aveva
posate le sue mani sopra di lui; e i figli d'Israel eseguirono
ubbidienti (i suoi ordini), come il Signore avea comandato a
Mosè. (10) Nè più surse in Israel un profeta come Mosè, col
quale il Signore trattava a faccia a faccia. (11) (Nessuno dico,
l'uguagliò) in quanto a tutt'i segni e miracoli, ch' il Signore
lo mandò ad operare nella terra d'Egitto, a Faraone, ed a
tutt'i suoi servi, ed a tutt' il suo paese. (12) Ed in quanto a
tutti gli atti di potente mano, ed a tutte le cose grandemente
terribili, che Mosè fece alla vista di tutt' Israel.

FINE

(דון ינחק). (י) אשר ידעו ה': הבדילו מכל האדם (כטעם מה אדם ומדעהו,
ידעתיך נשם) ע"י שדבר עמו פנים אל פנים. אשר ידעו ה': הוא נואמר מוסבר,
והטעם ולא קם כביא עוד בישראל כמשה, לכל האמות והעופות ולכל היד החזקה.
(יב) ולכל היד וכו': מלת כל כאמרת נבחינה על המספר, והנה אע"פ שיהושע
העמיד השמש, הנה לא רבו על ידו העופות כמו על יד משה, וכן הדבר נשאר
הנביאים כלם.

בְּעֶרְבַת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם וַיִּתְּמוּ יָמָי בְּכִי
אֲבֵל מֹשֶׁה: (ט) וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן מֵלֵא רֹחַ
חֲכָמָה בִּי-סֶמֶךְ מֹשֶׁה אֶת-יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ
אֱלֹו בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת-מֹשֶׁה: (י) וְלֹא-קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל
כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדָעוּ יְהוָה פָּנִים אֶל-פָּנִים:
(יא) לְכָל-הָאֲתָת וְהַמוֹפְתִים אֲשֶׁר שְׁלַחַו יְהוָה
לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעֹה וּלְכָל-עַבְדָּיו
וּלְכָל-אֶרְצוֹ: (יב) וּלְכָל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכָל
הַמִּוִּרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָל-
יִשְׂרָאֵל:

ח ז ק:

ת"ו ש"ל ב"ע

In alcuni esemplari incorsero i seguenti errori:

Pagina	Linea	Errata	Corrige
11	2	אֲשֶׁר	אֲשֶׁר
20	1	בְּשֵׁעִיר	בְּשֵׁעִיר
"	8	יִשְׁבּוּ	יִשְׁבּוּ
22	15	וַיִּשְׁבּוּ	וַיִּשְׁבּוּ
24	2	פְּתַחֲךָ	פְּתַחֲךָ
120	1	וּבְשִׁבְרֵךְ	וּבְשִׁבְרֵךְ
128	8	הָאֶרֶץ	הָאֶרֶץ
152	12	יִרְאֶה כָּל־זְכוּרָה	יִרְאֶה כָּל־זְכוּרָה
156	13	נָתַן	נָתַן
162	2	יַעֲבֹד	יַעֲבֹד
186	2	יִפְצֹא	יִפְצֹא
194	15	אֲשֶׁר־יִהְיֶה	אֲשֶׁר־יִהְיֶה
196	15	קִשָּׁה	קִשָּׁה
198	15	בְּשֵׁעֲרֶיךָ	בְּשֵׁעֲרֶיךָ
250	18	בַּסֶּפֶר	בַּסֶּפֶר
259	8	עֵבֶל	עֵבֶל
286	12	יִנָּק	יִנָּק